

Ryzyko dysleksji – jakie objawy powinny niepokoić rodziców i nauczycieli

Ryzyko dysleksji – termin stosowany wobec młodszych dzieci wykazujących wybiórcze zaburzenia w rozwoju psychoruchowym, które mogą warunkować wystąpienie dysleksji oraz w odniesieniu do uczniów, którzy napotykają na pierwsze, lecz nasilone, trudności w nauce czytania i pisania.

Im więcej symptomów ryzyka dysleksji, tym jest ono bardziej prawdopodobne.

Objawy ryzyka dysleksji:

W wieku poniemowlęcym (2-3 rok życia): opóźniony rozwój ruchowy w zakresie motoryki dużej (równowaga, automatyzacja chodu) i motoryki rąk (niezręczność, mała sprawność w zabawach manipulacyjnych, nieporadność w samoobsłudze), opóźniony rozwój grafomotoryczny (norma: 2 lata – naśladowanie rysowania linii, 3 lata – rysowanie koła), opóźniony rozwój mowy.

W wieku przedszkolnym:

- niska ogólna sprawność ruchowa (dziecko słabo biega, ma trudności z nauką jazdy na rowerku, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych),
- słaba sprawność ruchowa rąk (trudność i niechęć do wykonywania czynności samoobsługowych, zabaw manipulacyjnych),
- zaburzenia koordynacji wzrokowo-ruchowej i funkcji wzrokowych (rysowanie – niechęć, uproszczone rysunki, 3-latek nie potrafi narysować koła, 4-latek kwadratu i krzyża; trudności w zakresie zabaw z wykorzystaniem klocków, układanek, puzzli; nieprawidłowy chwyt ołówka),
- zaburzenia funkcji językowych: opóźniony rozwój mowy, nieprawidłowa artykulacja wielu głosek, przekręcanie wyrazów, trudności z rozpoznawaniem i tworzeniem rymów i aliteracji, trudności z zapamiętywaniem i przypominaniem nazw, trudności z zapamiętywaniem krótkich wierszyków i piosenek, trudności z budowaniem wypowiedzi, używanie głównie równoważników zdań i zdań prostych, mały zasób słownictwa,
- opóźniony rozwój lateralizacji (trudności z wyborem ręki, raz prawa, raz lewa),
- opóźnienie orientacji w schemacie ciała (prawa – lewa strona) i przestrzeni (prawa – lewa, góra – dół, nad, pod, obok).

W klasie „0”i I-II:

- obniżona sprawność ruchowa: dziecko słabo biega, skacze, ma trudności z wykonywaniem ćwiczeń równoważnych, ma trudności z uczeniem się jazdy na nartach, łyżwach, rowerze,
- mała sprawność manualna: trudności z wykonywaniem precyzyjnych ruchów w zakresie samoobsługi (widelec, nożyczki, sznurowadła), trudności z opanowaniem prawidłowych nawyków ruchowych podczas rysowania i pisania,
- zaburzenia koordynacji wzrokowo-ruchowej: trudności z rzucaniem i chwytem piłki, nieprawidłowy chwyt ołówka, trudności z rysowaniem szlaczków, odtwarzaniem złożonych figur geometrycznych,
- zaburzenia funkcji wzrokowych: trudności w zadaniach typu układanki, obrazki różniące się szczegółami, trudności z odróżnianiem kształtów (figur, liter) podobnych lub identycznych,

- ale inaczej położonych w przestrzeni (np. litery l-t-ł, b-p),
- zaburzenia funkcji słuchowo-językowych: wadliwa wymowa, przekręcanie trudnych wyrazów, błędy w budowaniu wypowiedzi, błędy gramatyczne, trudności z poprawnym używaniem wyrażenia przyimkowych wyrażających stosunki przestrzenne (np. nad-pod, za-przed), trudności z różnicowaniem podobnych głosek, mylenie nazw zbliżonych fonetycznie (np. góra-kura), trudności z analizą, syntezą, opuszczaniem, dodawaniem, zastępowaniem, przestawianiem sylab i głosek, rozpoznawaniem i tworzeniem rymów i aliteracji, trudności z zapamiętywaniem wiersza, piosenki, nazw, więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie, trudność z zapamiętywaniem materiału uszeregowanego w serie i sekwencje (np. dni tygodnia, tabliczka mnożenia, sekwencje czasowe: wczoraj-dziś-jutro),
 - opóźnienie rozwoju lateralizacji – oburęczność,
 - opóźnienie w schemacie ciała i przestrzeni: trudności z wskazywaniem lewych i prawych części ciała, z określaniem kierunku na prawo i na lewo od siebie, pismo zwierciadlane lub od prawej do lewej strony, mylenie liter: p-b-d-g, m-w, n-u,
 - trudności z orientacją w czasie (określenie pory roku, dnia, czasu na zegarze),
 - nasilone trudności w nauce czytania: może to być albo wolne tempo czytania, głównie głoskowanie i sylabizowanie, mała ilość błędów albo szybkie tempo czytania, lecz z wieloma błędami, często słabe rozumienie przeczytanego tekstu a także pojedyncze objawy (np. przekręcanie wyrazów, niewłaściwe tempo czytania),
 - nasilone trudności w nauce pisania: w pierwszych próbach pisania dziecko często pisze litery i cyfry zwierciadlane, odwzorowuje wyrazy zapisując je od strony prawej do lewej, robi dużo błędów w przepisywaniu i/lub pisaniu ze słuchu (mylenie, opuszczanie, dodawanie, przestawianie liter, trudności z zapisywaniem zmiękczeń, błędy ortograficzne), obserwuje się nadmierny lub zbyt słaby nacisk ołówka/długopisu na papier, wolne tempo pisania, szybkie męczenie się ręki, nieprzestrzeganie liniatury, mało czytelne pismo.

Sposoby pomocy uzależnione od stopnia trudności:

- ✓ mały (niewielkie trudności, pojedyncze objawy) – wnikliwa i systematyczna obserwacja postępów w rozwoju i nabywaniu umiejętności czytania i pisania,
- ✓ umiarkowany – wyrównywanie deficytów rozwojowych (ćwiczenia w formie zabaw w domu rozwijające poszczególne funkcje poznawcze) oraz obserwowanie dziecka i monitorowanie jego trudności,
- ✓ wysoki – badanie diagnostyczne w poradni psychologiczno-pedagogicznej; zajęcia korekcyjno-kompensacyjne lub indywidualna terapia pedagogiczna i/ lub logopedyczna.

Opracowała Barbara Dac na podstawie:

M. Bogdanowicz „Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie” oraz M. Bogdanowicz, A. Adryjanek „Uczeń z dysleksją w szkole”.